

УДК 37.014.5 «19/20»

Братко Марія Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Університетського коледжу,
професор кафедри теорії та історії педагогіки
Київського університету імені Бориса Грінченка

ТЕОРІЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ В ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД (1991 – ПОЧАТОК ХХІ СТ.): ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті на основі аналізу змісту наукових праць з теорії управління освітою в Україні в пострадянський період (1991 – початок ХХІ ст.) виявлені основні вектори її розвитку. Вектор розвитку теорії управління освітою це магістральний напрям наукових досліджень, який визначається певною реперною (відліковою) точкою, що характеризує стан теорії управління освітою на момент отримання Україною незалежності та напрямом перспективного руху до задекларованої мети з врахуванням певної концептуальної ідеї або змісту, процесу, інструментальних та методичних засобів цього руху та описується за формулою «від – до».

Ключові слова: управління, освіта, теорія управління освітою, теорія і практика управління освітою, вектори розвитку, теорія управління освітою в Україні в пострадянський період.

Братко Марія Васильевна

ТЕОРИЯ УПРАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЕМ В УКРАИНЕ В ПОСТСОВЕТСКИЙ ПЕРИОД (1991 – НАЧАЛО ХХІ В.): ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация. В статье на основе анализа содержания научных работ по теории управления образованием в Украине в постсоветский период (1991 – начало ХХІ в.) выявлены основные векторы ее развития. Вектор развития теории управления образованием это магистральное направление

научных исследований, который определяется определенной реперной (отсчетной) точкой, характеризующий состояние теории управления образованием на момент получения Украиной независимости и направлением перспективного движения к задекларированной цели с учетом определенной концептуальной идеи или содержания, процесса, инструментальных и методических средств этого движения и описывается формулой «от – до».

Ключевые слова: *управление, образование, теория управления образованием, теория и практика управления образованием, векторы развития, теория управления образованием в Украине в постсоветский период.*

Bratko Mariia Vasylivna

**THE THEORY OF EDUCATION MANAGEMENT IN UKRAINE IN
POST-SOVIET PERIOD (1991 – BEGINNING OF XXI CENTURY):
VECTORS OF DEVELOPMENT**

Abstract. *Based on the analysis of the content of scientific works on the theory of educational management in Ukraine in the post-Soviet period (1991-beginning of the XXI century) the basic vectors of development are discovered in the article. The vector of development of theory educational management is the main direction of research, which is determined by a certain reference (readout) point characterizing the state of the theory of educational management at the time of Ukraine's independence and by its perspective course to the declared goal taking into consideration some of considering specific concept or content, process, tools and methodological tools of this movement and is described by the formula «from – to».*

Key words: *management, education, education management theory, theory and practice of education, vectors of development, the theory of education management in Ukraine in post-Soviet period.*

Постановка проблеми

Актуальність проблеми дослідження. Освіта – специфічний соціальний інститут, який чутливо реагує на будь-які суспільно-економічні процеси та зміни. Існують різні підходи до визначення місця і ролі освіти у цивілізаційному поступі, однак жоден з них не заперечує впливу освіти на суспільну свідомість, суспільний розвиток, інтелектуальний потенціал суспільства, що виявляється у людському капіталі. Футуролог Елвін Тофлер стверджує, що «тепер вже ні в кого немає сумнівів, що знання – як джерело влади найвищої якості – набирає дедалі більшої ваги з кожною проминутою мілісекундою» (Е. Тофлер, 2003)²⁸. Відтак, можна стверджувати, що поступальний розвиток українського суспільства безпосередньо пов'язаний з якістю освіти, стратегічними орієнтирами реформування якої є глобалізація, інтеграція, підвищення якості та конкурентноспроможності, адаптація до ринкових відносин, оновлення змісту та технологій відповідно до вимог сьогодення. В. Олійник вважає, що «освіту слід розбудовувати як загальну соціальну багатоканальну інформаційну систему, що має об'єктивні засади існування й власні потоки інформації» (В. Олійник, 2010)¹⁷.

Задекларовані трансформаційні процеси в освіті України потребують відповідного супроводу – науково-обґрунтованого управління процесами модернізації, функціонування і розвитку на усіх рівнях, у тому числі на рівні окремого навчального закладу як освітньої системи. Варто зауважити, що якість не формується стихійно, процесом необхідно керувати. Адже виникнення і прояв кризових ситуацій в сфері освіти, як і в будь-якій соціально-економічній системі, соціальному інституті, у значній мірі залежить від напряму модернізаційних процесів, способів та механізмів використання накопиченого потенціалу, якості діяльності в цілому, та, зокрема, системи управління. Крім того, необхідно враховувати, що у спадок

---

²⁸ Тофлер Е. Нова парадигма влади. Знання. Багатство. Сила / Е. Тофлер ; пер. з англ. Н. Бордукової. — К. : АКТА, 2003. — 687 с. — С. 560.

¹⁷ Олійник В. В. Деякі концептуальні ідеї методології управління освітою [електронний ресурс] / В. В. Олійник // Теорія та методика управління освітою : електрон. наук. фах. вид. — 2010. — Вип 4: 1–13.

від радянських часів в сфері управління освітою залишилась практика жорсткого централізованого управління, прийняття управлінських рішень без глибокого вивчення освітніх реалій, результатів системного моніторингу стану системи на всіх рівнях, авторитарно, кулуарно без широкого обговорення із залученням громадськості, фахових експертів.

Саме тому перед теорією і практикою управління освітою постають зовсім нериторичні запитання: «Якою має бути система освіти в Україні, щоб займати лідерські позиції в світі?», «Що необхідно зробити, щоб освітні заклади України посідали високі рейтингові місця?», «Як управляти, керувати, адмініструвати сферою освіти, щоб досягти успіху?». Зробити систему управління освітою в Україні ефективною – це надзавдання сьогодення. Виникає потреба у визначенні актуальних пріоритетів, нових орієнтирів розвитку освітньої сфери України, аби вона стала дійсно сучасною, такою, що застосовує модернові освітні технології, в тому числі і управлінські, реалізує реально діючу інноваційну модель розвитку.

Саме ці нові вимоги до якості управлінської діяльності в сфері освіти, потреба в ефективних шляхах досягнення якості діяльності освітніх установ, організацій та закладів, спонукають до активного розвитку теорії і практики освітнього управління, ґрунтовного аналізу потенціалу напрацювань сучасних українських вчених у галузі управління освітніми системами різних рівнів для обґрунтування та розробки ефективних управлінських технологій.

Метою нашої публікації є аналіз змісту наукових праць з теорії управління освітою в Україні в пострадянський період (1991 – початок ХХІ ст.) з метою виявлення основних векторів її розвитку та перспективних напрямів дослідження.

Досягнення мети передбачає вирішення низки завдань, а саме: актуалізацію змісту поняття управління освітою; визначення напрямів дослідження у галузі управління освітою, базуючись на змісті та проблематиці наукових публікацій з проблем управління освітою за час незалежності України, в тому числі, докторських дисертаційних досліджень,

захищених з 2006 року за час існування у класифікаторі наукових спеціальностей спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Методи дослідження адекватні поставленим завданням та меті, передбачають використання загальнонаукових теоретичних методів і підходів (опис, аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, узагальнення), а також контент-аналізу наукових публікацій.

Теоретичною основою дослідження є наукові положення методології наукових досліджень у галузі педагогіки; дескриптивного, історико-ретроспективного, функціонального підходів; теорії освітніх систем, сучасної теорії управління освітою.

Виклад основного матеріалу

До появи у вітчизняному науковому полі самостійного наукового напрямку педагогічних досліджень – теорії і методики управління освітою, проблеми управління освітою активно досліджувались загальною теорією педагогіки в межах школознавства, були в полі зору соціального та державного управління. Ці наукові розвідки, безумовно, базувались на досягненнях загальної теорії управління, напрацюваннях освітнього менеджменту в зарубіжних країнах. Активізація досліджень у галузі управління освітою пов'язана з кардинальною зміною політичної, соціальної, економічної ситуації в Україні після отримання незалежності, в умовах пошуку країною свого місця у світових процесах, ствердження як держави, вироблення адекватних відповідей на виклики часу, розробки векторів розвитку на тлі загальноцивілізаційного поступу в контексті глобалізації, інформатизації, технологізації, демократизації. Відтак, сформувалась потреба у виробленні нових підходів до керівництва у сфері освіти, яка задекларувала поступальних рух на нових засадничих принципах: демократії, гуманізації, плюралізму, варіативності, альтернативності, відкритості, національного характеру.

Серед робіт, які мали значний вплив на розвиток управління освітою варто назвати науковий доробок В. Беґея, Є. Березняка, В. Бондаря, Л. Ващенко, Л. Даниленко, М. Дарманського, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, І. Жерносека, В. Крижка, В. Лугового, Т. Лукіної, О. Мармази, В. Маслова, В. Олійника, В. Семиченко, Т. Сорочан, Є. Павлютенкова, В. Пікельної, Є. Хрикова. Найбільша частка з цих досліджень припадає на з'ясування сутності та мети управління освітою; шляхів демократизації управління освітою на різних рівнях; напрямів модернізації вищої школи; розв'язання наукових і практичних питань з удосконалення управління загальноосвітньою школою у нових соціокультурних реаліях, формування управлінських компетенцій керівників освітніх закладів різних рівнів, моделювання управлінської діяльності; управління інноваціями; застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні освітою.

У класифікаторі наукових спеціальностей спеціальність 13.00.06 – теорія і методика управління освітою як галузь педагогічної науки, яка досліджує методологічне, теоретичне і прикладне забезпечення функціонування і розвитку всіх рівнів управління освітньою галуззю з'явилась у 2006 році (Постанова Президії вищої атестаційної комісії № 6-06/8 від 14.09.2006 р. «Про затвердження переліку паспортів у галузі педагогічних наук»). За час існування спеціальності захищено 18 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук (табл. 1).

Таблиця 1

Дисертаційї на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Дисертаційного дослідження
1	Калініна Л. М., 2008, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом

2	Галус О. М., 2009, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти
3	Ніколаєнко С. М., 2009, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України
4	Клокар Н. І., 2011, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу
5	Калашнікова С. А., 2011, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій
6	Борова Т. А., 2012, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Теоретичні і методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу
7	Харківська А. А., 2012, Луганський нац. ен-т ім. Т. Шевченка	Теоретичні і методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу
8	Прокопенко А. І., 2012, Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка	Теоретико-методичні засади перспективного управління у вищому навчальному закладі
9	Касьянова О. М., 2012, Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка	Педагогічна експертиза розвитку загальної середньої освіти регіону: теоретичний і технологічний аспекти

10	Сергеева Л. М., 2013, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Теоретико-методичні основи управління розвитком професійно-технічного навчального закладу
11	Рябова З. В., 2013, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Теоретико-методологічні засади маркетингового управління навчальною діяльністю інститутів післядипломної педагогічної освіти
12	Драч І. І., 2013, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Теоретичні і методичні засади управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи
13	Боднар О. С., 2013, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Теоретичні і методичні засади управління аналітико-експертною діяльністю у сфері загальної середньої освіти регіону
14	Приходько В. М., 2014, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Система моніторингу якості освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу (методологічний аспект)
15	Гладкова В. М., 2014, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Акмеологічні засади професійного самовдосконалення менеджерів вищих навчальних закладів
16	Петриченко Л. О., 2014, Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка	Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі
17	Камишин В. В. 2014, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Теоретико-методологічні основи системно-інформаційної кваліметрії в управлінні навчально-виховним процесом
18	Пастовенський О. В., 2015, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»	Громадсько-державне управління загальною середньою освітою в регіоні

	освіти»	
--	---------	--

Названі дисертації охоплюють коло актуальних проблем управління освітою, а саме розглядаються різні аспекти управління: вищою освітою (8 робіт — О. Галус, 2009⁵; С. Калашнікова, 2011¹¹; Т. Борова, 2012³; А. Харківська, 2012²⁹; А. Прокопенко, 2012²³; І. Драч, 2013⁸; Л. Петриченко, 2014¹⁹; В. Гладкова, 2014⁶); післядипломною освітою (2 роботи — Н. Клокар, 2011¹⁵; З. Рябова, 2013²⁵); професійно-технічним закладом (1 робота — Л. Сергеева, 2013²⁶); загальноосвітнім навчальним закладом (3 роботи — Л. Калініна, 2008¹²; О. Боднар, 2013¹; В. Приходько, 2014²²); освітою на рівні

⁵ Галус О. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. М. Галус ; Академія пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2009. — 44 с.

¹¹ Калашнікова С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / С. А. Калашнікова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2011. — 36 с.

³ Борова Т. М. Теоретичні і методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Т. А. Борова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2012. — 40 с.

²⁹ Харківська А. А. Теоретичні і методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / А. А. Харківська ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Луганськ, 2012. — 40 с.

²³ Прокопенко А. І. Теоретико-методичні засади перспективного управління у вищому навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / А. І. Прокопенко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». — Луганськ, 2012. — 44 с.

⁸ Драч І. І. Теоретичні і методичні засади управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / І. І. Драч ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 39 с.

¹⁹ Петриченко Л. О. Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. О. Петриченко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». — Луганськ, 2014. — 37 с.

⁶ Гладкова В. М. Акмеологічні засади професійного самовдосконалення менеджерів вищих навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / В. М. Гладкова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2014. — 40 с.

¹⁵ Клокар Н. І. Управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Н. І. Клокар ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2011. — 43 с.

²⁵ Рябова З. В. Теоретико-методологічні засади маркетингового управління навчальною діяльністю інститутів післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / З. В. Рябова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 39 с.

²⁶ Сергеева Л. М. Теоретико-методичні основи управління розвитком професійно-технічного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. М. Сергеева ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 40 с.

¹² Калініна Л. М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. М. Калініна ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2008. — 41 с.

регіону та системи освіти України в цілому (4 роботи — С. Ніколаєнко, 2009¹⁶; О. Касьянова, 2012¹⁴; О. Пастовенський, 2015¹⁸), застосування методів кваліметрії в управлінні навчально-виховним процесом (В. Камишин, 2014¹³).

Наведемо результати аналізу наукових позицій названих учених щодо сутності феномену управління освітою та актуальних питань теорії управління освітою.

У працях з державного управління освітою під управлінням освітою розуміють цілеспрямовану діяльність щодо створення соціально-прогностичних, організаційних, правових, кадрових, педагогічних, матеріально-фінансових та інших умов, необхідних для оптимального функціонування і розвитку галузі, реалізації її мети, здійснення переходу в якісно новий стан (Н. Протасова, С. Крисюк, Т. Лукіна, 2012)²⁴.

Більшість дослідників звертають увагу детермінацію управлінської діяльності в сфері освіти загальною концепцією державного управління. Відтак, розглядаючи управління освітою як підсистему соціального управління, дослідники визначають його як цілеспрямований вплив суб'єктів управління різних рівнів (державного, регіонального, місцевого) на всі ланки освіти для забезпечення і подальшого розвитку соціального організму та

---

¹ Боднар О. С. Теоретичні і методичні засади управління аналітико-експертною діяльністю у сфері загальної середньої освіти регіону : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. С. Боднар ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 403 с.

²² Приходько В. М. Система моніторингу якості освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу: методологічний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / В. М. Приходько ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2014. — 40 с.

¹⁶ Ніколаєнко С. М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / С. М. Ніколаєнко ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2009. — 44 с.

¹⁴ Касьянова О. М. Педагогічна експертиза розвитку загальної середньої освіти регіону: теоретичний і технологічний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. М. Касьянова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2012. — 44 с.

¹⁸ Пастовенський О. В. Громадсько-державне управління загальною середньою освітою в регіоні : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. В. Пастовенський ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2015. — 44 с.

¹³ Камишин В. В. Теоретико-методологічні основи системно-інформаційної кваліметрії в управлінні навчально-виховним процесом : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / В. В. Камишин ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2014. — 41 с.

²⁴ Протасова Н. Г. Державне управління у сфері освіти: конспект лекцій з дисциплін нормативної частини магістерської програми за спеціальністю «Державне управління у сфері освіти» / авт. кол. : Н. Г. Протасова, С. В. Крисюк, Т. О. Лукіна [та ін.] ; за заг. ред. Н. Г. Протасової. — К. : НАДУ, 2012. — 60 с. — С. 11.

культури суспільства. Управління освітою направлене на підвищення ефективності та результативності управлінських впливів, розробку та впровадження адекватної вимогам соціокультурного поступу правової основи для функціонування інституту освіти на всіх рівнях, забезпечення розвитку громадського контролю та управління в сфері освіти, належного фінансового і матеріально-технічного забезпечення, вивищення кваліфікації, компетентності та професіоналізму управлінських та педагогічних кадрів усіх рівнів, дотримання прав працівників освіти, упровадження в практику новітніх досягнень зарубіжної та вітчизняної управлінської науки, тактичне та стратегічне виконання її функцій.

Приділяючи значну увагу розробці концептуальних засад управління освітою, В. Олійник зазначає, що вважає, що «методологічні засади управління вітчизняною освітою повинні «обслуговувати», насамперед, стратегічне управління як частину управлінської діяльності, що є найбільш ефективною, економічною, гарантованою, а отже й глибиною визначальною». Стратегічному управлінню, зазначає учений, мають бути притаманні такі його основні характеристики – циклічність, розгалуженість, адаптивність, лінійність, випадкова управлінська акція. Нова якість (освіти) має визрівати внаслідок досить ефективних стратегічних рішень управлінського корпусу освіти й водночас завдяки саморозвитку освіти як інформаційного явища (В.Олійник, 2010)¹⁷.

Управлінська діяльність в сфері освіти, на думку В. Бондаря, потребує знань теорії управління і теорії навчання, врахування того факту, що внутрішня, змістова сторона управлінської діяльності визначається теоретичною сутністю об'єкту управління, застосування системного аналізу об'єктів управління. На думку вченого, системне бачення об'єктів забезпечує стрибок від емпіричного до творчого, що характеризується появою якісно

---

¹⁷ Олійник В. В. Деякі концептуальні ідеї методології управління освітою [електронний ресурс] / В. В. Олійник // Теорія та методика управління освітою : електрон. наук. фах. вид. — 2010. — Вип 4: 1–13. — С. 1.

нового знання, здатного збагатити практику новими формами і методами роботи (В. Бондарь, 1987)².

Досліджуючи нові вимоги до управлінської діяльності, специфіку управління інноваційними процесами, Л. Ващенко приходять до висновку, ефективною системою управління є тоді, коли їй притаманна «концептуальна цілісність, структурна завершеність, цілеспрямованість і керованість, функціонально-діяльнісний характер взаємодії її складових, діагностично-результативний супровід на основі визначених критеріїв і показників» (Л. Ващенко, 2006)⁴.

Г. Єльнікова обґрунтовує адаптивне управління в освіті як актуальне в перехідний період. На думку дослідниці, у «будь-якому управлінні важливими є такі фактори: філософська основа; спосіб визначення загальної мети і окремих задач діяльності колективу та трансформації задач у завдання (функції) кожного виконавця; механізм розподілу функцій; предмет і характер контролю (Г. Єльнікова, 2002)⁹. Вона переконана, що адаптивне управління – це процес взаємовпливу, що обумовлює взаємоприспосовування поведінки суб'єктів діяльності на діа(полі)логічній основі, яка забезпечує поєднання зусиль і спрямування дій на її досягнення (Г. Єльнікова, 2002)⁹.

Досліджуючи проблеми управління навчальними закладами, В. Пікельна приходять до висновку, що неможливо уявити успішне вирішення всього комплексу педагогічних проблем без удосконалення системи управління. Учена вважає, що управління школою як соціально-педагогічною системою, відкритою та динамічною, є технологічним процесом, і основна мета його – переведення «школи-системи» в якісно

---

² Бондарь В. И. Управленческая деятельность директора школы: дидактический аспект / В. И. Бондарь. — К. : Рад. шк., 1987. — 160 с. — С. 15–18.

⁴ Ващенко Л. М. Система управління інноваційними процесами в загальній середній освіті : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Л. М. Ващенко ; Ін-т педагогіки АПН України. — К., 2006. — 44 с. — С. 7.

⁹ Єльнікова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Г. В. Єльнікова. — Луганськ : Б.в., 2005. — 44 с. — С. 14; 28.

новий, кращий за показниками стан (В. Пікельна, 2004)²⁰, наголошує, що розробка нових моделей управління повинна бути пов'язана з розумінням причинно-наслідкових залежностей, що виникають у процесі управління (В. Пікельна, 2004)²¹.

Л. Даниленко стверджує, що будь-яке управління характеризується: двома підсистемами – керуючою і керованою, в межах єдиної самокерованої системи; цілеспрямованістю процесів впливу однієї системи на іншу; наявністю програми як сигнально-інформаційного носія, за допомогою якого одна підсистема впливає на іншу; наявністю зворотних зв'язків між ними; ентропійним характером процесів впливу» (Л. Даниленко, 2005)⁷. На думку науковця, менеджмент є однією з головних функцій управління, в якій відбувається процес цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (керівника) на об'єкт управління (соціальну систему, що функціонує в ринкових умовах), у результаті якого відбувається не лише його якісна зміна, але й підвищується рівень конкурентноспроможності через постійне залучення інвестицій на розробку і впровадження інновацій (Л. Даниленко, 2005)⁷. Базуючись на дослідженнях В. Маслова та В. Пікельної, присвячених визначенню та вивченню управлінських функцій керівників ЗНЗ, Л. Даниленко робить висновок, що керівництво є складовою управління і характеризується посадовими функціями, відповідно до визначених рівнів у структурі організації, а управління – технологічними функціями, які поділяються на традиційні (прийняття управлінського рішення, планування, організація, координування, коригування, регулювання, облік і контроль) та інноваційні (прогностична, політико-дипломатична, менеджерська, представницька, консультативна, інформаційна, маркетингова, діагностична) (Л. Даниленко, 2005)⁷.

---

²⁰ Пікельна В. С. Управління школою: у 2 ч. / В. С. Пікельна. — Х. : Вид. гр. Основа, 2004. — Ч. 1. — 112 с. — С. 4–6.

²¹ Пікельна В. С. Управління школою: у 2 ч. / В. С. Пікельна. — Х. : Вид. гр. Основа, 2004. — Ч. 2. — 112 с. — С. 60.

⁷ Даниленко Л. І. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Л. І. Даниленко; Ін-т педагогіки АПН України. — К., 2006. — 42 с. — С. 16; 20.

Досліджуючи проблеми інформаційного забезпечення управління в сфері освіти, Л. Калініна робить висновок, що провідні положення різних концепцій менеджменту постійно трансформувалися в управлінні освітою відповідно до соціально-економічних умов, парадигм в теоретичному та освітньому просторі педагогічної науки й ідеології конкретного суспільства (Л. Калініна, 2008)¹².

Особливої актуальності в пострадянський період набуває проблема підготовки управлінських кадрів для сфери освіти. Дослідниця С. Калашнікова вважає, що управління (у будь-якому прояві) потребує для своєї реалізації залучення професійно підготовлених людей, ревалентних засобів та базується на відповідному світогляді (С Калашнікова, 2010)¹¹.

Розробляючи загальнотеоретичні основи управління розвитком професійно-технічних навчальних закладів в умовах регіональних ринків праці, Л. Сергєєва базується на вихідному положенні, що мистецтву управління властивий свій зміст, який виявляється в методах, прийомах, засобах впливів на індивідів, соціальні групи, колективи і взаємодії з ними. Проведене ученою дослідження дозволяє зробити висновок, що «парадигма управління сучасними навчальними закладами визначається системою керівних норм, дій суб'єктів управління, які відповідають соціальному замовленню суспільства, що склалась та ґрунтується на принципах управління: демократизації, гуманності, педагогічної спрямованості, раціональної організації праці (Л. Сергєєва, 2013)²⁶.

Для більшості досліджень з проблем управління освіти у досліджуваний період характерна підвищена увага до аналітико-експертної

---

¹² Калініна Л. М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. М. Калініна ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2008. — 41 с. — С. 5.

¹¹ Калашнікова С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / С. А. Калашнікова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2011. — 36 с. — С. 16.

²⁶ Сергєєва Л. М. Теоретико-методичні основи управління розвитком професійно-технічного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. М. Сергєєва ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 40 с. — С. 11.

діяльності управлінців, результати якої, на думку багатьох дослідників, мають бути основою для прийняття управлінських рішень. Дослідниця О. Боднар вважає, що основними напрямками управління в освіті є управління діяльностями – педагогічною, науково-методичною, аналітичною, експертною, інноваційною, експериментальною (О. Боднар, 2013)¹.

Для теорії і практики управління освітою важливо розуміти місце та роль у процесі управління різних суб'єктів. Так, О. Галус у своє дослідженні переконливо довів, що ефективність педагогічного управління залежить від активної взаємодії суб'єктів управління (адміністрації ВНЗ, деканатів, викладачів, кураторів) зі студентами (О. Галус, 2009)⁵.

Досліджуючи проблеми розвитку професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти Т. Сорочан прийшла до висновку, що він (професіоналізм) є результатом навчання, на відміну від педагогічної майстерності, вмілості, творчості, які здобуваються в практичній діяльності, і складається з інтегрованої сукупності компетенцій: функціональної, соціально-педагогічної, соціально-економічної, інноваційної, фасилітативної (Т. Сорочан, 2005)²⁷.

Досліджуючи ретроспективу розвитку теорії управління освітою від «школи наукового управління Ф. Тейлера» (кінець XIX ст.) до теорії «Learning Organizations» Г. Сенджема (кінець XX ст.), С. Ніколаєнко прийшов до висновку, що зараз активно розвивається новий напрям у теорії управління соціальними (у т.ч., соціально-педагогічними) системами – теорія управління інноваційним розвитком. Відтак, учений під управлінням інноваційним розвитком національної системи освіти розуміє процес

---

¹ Боднар О. С. Теоретичні і методичні засади управління аналітико-експертною діяльністю у сфері загальної середньої освіти регіону : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. С. Боднар ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 403 с. — С. 14; 19.

⁵ Галус О. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. М. Галус ; Академія пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2009. — 44 с. — С. 25.

²⁷ Сорочан Т. М. Розвиток професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.04 / Т. М. Сорочан ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Луганськ, 2005. — 41 с. — С. 31.

швидкозмінюваного системного впливу суб'єктів управління (керівників закладів і установ освіти) на об'єкти управління: фінансову діяльність (витрати на освіту, інвестиції), організаційну діяльність (тривалість навчання, поява нових організаційних структур), кадрову роботу (рівень кваліфікації педагогічних працівників), навчально-виховну діяльність (співвідношення числа учнів і вчителів) з метою їхнього упорядкування, збереження якісної специфіки, вдосконалення та розвитку (С. Ніколаєнко, 2009)¹⁶.

В. Приходько переконаний, що управління сферою освіти, насамперед, має забезпечити її якість, яку необхідно розглядати в контексті аксіологічного підходу, а не тільки визначати обсягом знань. На думку дослідника, найбільш дієвою в сучасних умовах є модель державно-громадського управління, яка передбачає оперативне регулювання розвитку освітньої системи з врахуванням громадської думки та результатів системних моніторингових досліджень (В. Приходько, 2014)²².

За результатами аналізу праць з теорії управління освітою І. Драч виокремила сучасні тенденції управління освітніми закладами (людиноцентричний характер управління, сприяння розкриттю, реалізації та розвитку особистісного потенціалу всіх учасників навчально-виховного процесу, узгодження механізмів управління та самоорганізації, гнучкість, адаптивність, рефлексивність) (І. Драч, 2013)⁸, які видаються нам ідеальними орієнтирами для управлінців різних рівнів.

Т. Борова переконана, що в управлінні освітніми системами необхідно віддавати перевагу непрямим методам управління. Вона вважає, що в період змін та у процесі введення інновацій у будь-якій організації ефективно

---

¹⁶ Ніколаєнко С. М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / С. М. Ніколаєнко ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2009. — 44 с. — С. 33.

²² Приходько В. М. Система моніторингу якості освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу: методологічний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / В. М. Приходько ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2014. — 40 с. — С. 1.

⁸ Драч І. І. Теоретичні і методичні засади управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / І. І. Драч ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 39 с. — С. 13.

функціонує адаптивне управління (Т. Борова, 2012)³, а діяльність освітньої організації у значній мірі залежить від професійного розвитку науково-педагогічних працівників, які є основними носіями «людського капіталу» вищого навчального закладу (Т. Борова, 2012)³.

Висновки

Проведений аналіз змісту наукових праць з теорії управління освітою в Україні в пострадянський період (1991 – початок ХХІ ст.) дозволяє виокремити основні вектори її розвитку у зазначений період. Під вектором розвитку теорії управління освітою ми розуміємо магістральний напрям наукових досліджень, який визначається певною реперною (відліковою) точкою, яка характеризує стан теорії/практики управління освітою на момент отримання Україною незалежності та напрямом перспективного руху до задекларованої (ідеальної) мети з врахуванням певної концептуальної ідеї/змісту/процесу/інструментальних та методичних засобів цього руху та описується за формулою «від – до».

До визначених основних векторів розвитку теорії управління освітою в Україні в пострадянський період (1991 – початок ХХІ ст.) належать:

- від авторитарного управління до управління на засадах демократії;
- від колективної мети діяльності освітніх організацій до особистісно-орієнтованої;
- від командно-адміністративного до людиноцентрованого управління, поєднання управління з самоуправлінням;
- від хаосу до управління змінами в контексті соціально-економічних перетворень;
- від класичного управління до адаптивного, як актуального в перехідний період «системних змін»;

---

³ Борова Т. М. Теоретичні і методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Т. А. Борова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2012. — 40 с. — С. 11; 12.

- від управління «ззовні» та «зверху» до управління державно-громадського;
- від інтуїтивного керівництва до управління на наукових засадах, з врахуванням результатів діагностування стану соціально-педагогічної системи;
- від класичної теорії управління до теорії управління інноваційним розвитком соціальних (соціально-педагогічних) систем;
- від адміністрування до лідерства;
- від «суб'єкт – об'єктної» парадигми управління до «суб'єкт – суб'єктної»;
- від керівників-аматорів до управлінців з відповідним рівнем освіти та професійної підготовки;
- від директивного керівництва до стратегічного управління;
- від керівництва кадрами до управління людськими ресурсами;
- від ситуативного керування окремими складовими освітнього процесу до системного управління цілісним, комплексним освітнім процесом з орієнтацією на його перспективну кінцеву мету.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Визначені вектори розвитку теорії управління освітою в досліджуваній період можуть слугувати методологічним підґрунтям та інструментарієм для подальших наукових досліджень. Наведений перелік не є вичерпним. Сучасна теорія управління освітою в Україні є надзвичайно динамічною та практико-орієнтованою галуззю науки, яка інтенсивно розвивається. Адже управління, як діяльність, детермінується трьома чинниками – зовнішніми вимогами, власними мотивами та існуючими обставинами, які в нинішніх українських реаліях постійно змінюються.

Список використаних джерел

1. Боднар О. С. Теоретичні і методичні засади управління аналітико-експертною діяльністю у сфері загальної середньої освіти регіону : дис. ... д-

ра пед. наук : 13.00.06 / О. С. Боднар ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 403 с.

2. Бондарь В. И. Управленческая деятельность директора школы: дидактический аспект / В. И. Бондарь. — К. : Рад. шк., 1987. — 160 с.

3. Борова Т. М. Теоретичні і методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Т. А. Борова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2012. — 40 с.

4. Ващенко Л. М. Система управління інноваційними процесами в загальній середній освіті : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Л. М. Ващенко ; Ін-т педагогіки АПН України. — К., 2006. — 44 с.

5. Галус О. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. М. Галус ; Академія пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2009. — 44 с.

6. Гладкова В. М. Акмеологічні засади професійного самовдосконалення менеджерів вищих навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / В. М. Гладкова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2014. — 40 с.

7. Даниленко Л. І. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Л. І. Даниленко ; Ін-т педагогіки АПН України. — К., 2006. — 42 с.

8. Драч І. І. Теоретичні і методичні засади управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / І. І. Драч ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 39 с.

9. Єльнікова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Г. В. Єльнікова. — Луганськ : Б.в., 2005. — 44 с.
10. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління: курс лекцій / Г. В. Єльнікова. — К. : ЦППО АПН України, 2002. — 133 с.
11. Калашнікова С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / С. А. Калашнікова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2011. — 36 с.
12. Калініна Л. М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. М. Калініна ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2008. — 41 с.
13. Камишин В. В. Теоретико-методологічні основи системно-інформаційної кваліметрії в управлінні навчально-виховним процесом : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / В. В. Камишин ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2014. — 41 с.
14. Касьянова О. М. Педагогічна експертиза розвитку загальної середньої освіти регіону: теоретичний і технологічний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. М. Касьянова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2012. — 44 с.
15. Клокар Н. І. Управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Н. І. Клокар ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2011. — 43 с.

16. Ніколаєнко С. М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / С. М. Ніколаєнко ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2009. — 44 с.

17. Олійник В. В. Деякі концептуальні ідеї методології управління освітою [електронний ресурс] / В. В. Олійник // Теорія та методика управління освітою : електрон. наук. фах. вид. — 2010. — Вип 4: 1–13.

18. Пастовенський О. В. Громадсько-державне управління загальною середньою освітою в регіоні : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. В. Пастовенський ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2015. — 44 с.

19. Петриченко Л. О. Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. О. Петриченко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». — Луганськ, 2014. — 37 с.

20. Пікельна В. С. Управління школою: у 2 ч. / В. С. Пікельна. — Х. : Вид. гр. Основа, 2004. — Ч. 1. — 112 с.

21. Пікельна В. С. Управління школою: у 2 ч. / В. С. Пікельна. — Х. : Вид. гр. Основа, 2004. — Ч. 2. — 112 с.

22. Приходько В. М. Система моніторингу якості освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу: методологічний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / В. М. Приходько ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2014. — 40 с.

23. Прокопенко А. І. Теоретико-методичні засади перспективного управління у вищому навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / А. І. Прокопенко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». — Луганськ, 2012. — 44 с.

24. Протасова Н. Г. Державне управління у сфері освіти: конспект лекцій з дисциплін нормативної частини магістерської програми за

спеціальністю «Державне управління у сфері освіти» / авт. кол. : Н. Г. Протасова, С. В. Крисюк, Т. О. Лукіна [та ін.]; за заг. ред. Н. Г. Протасової. — К. : НАДУ, 2012. — 60 с.

25. Рябова З. В. Теоретико-методологічні засади маркетингового управління навчальною діяльністю інститутів післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / З. В. Рябова ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 39 с.

26. Сергеєва Л. М. Теоретико-методичні основи управління розвитком професійно-технічного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. М. Сергеєва ; Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». — К., 2013. — 40 с.

27. Сорочан Т. М. Розвиток професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.04 / Т. М. Сорочан ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Луганськ, 2005. — 41 с.

28. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання. Багатство. Сила / Е. Тоффлер ; пер. з англ. Н. Бордукової. — К. : АКТА, 2003. — 687 с.

29. Харківська А. А. Теоретичні і методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.06 / А. А. Харківська ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Луганськ, 2012. — 40 с.

Bratko Mariia Vasylivna

**THE THEORY OF EDUCATION MANAGEMENT IN UKRAINE IN
POST-SOVIET PERIOD (1991 – BEGINNING OF XXI CENTURY):
VECTORS OF DEVELOPMENT**

Based on the analysis of the content of scientific works on the theory of educational management in Ukraine in the post-Soviet period (1991-beginning of the XXI century.) the basic vectors of development are discovered in the article.

Made by the author of the article the analysis of papers on educational management, forced us to make a conclusion that the independent scientific approach to educational research – theory and methodology of educational management (according to the Classifier of scientific specialties - specialty 13.00.06) has appeared in the national scientific field, problems of educational management were widely researched by social and public administration, the general theory of pedagogy in the sphere of school management. During the existence of specialty (2006-2015) 18 works for the degree of doctor of pedagogical sciences have been defended, in which various aspects of management are covered: higher education (8 works - O. Halus, 2009; S. Kalashnikova, 2011; T. Borova, 2012; A. Kharkivska, 2012; A. Prokopenko, 2012; I. Drach, 2013; L. Petrychenko, 2014, V. Gladkov, 2014); postgraduate education (2 works - N. Klokar, 2011; S. Riabova, 2013); vocational education (1 works - L. Serheieva, 2013); comprehensive educational institution (3 works of - L. Kalinina, 2008; O. Bodnar, 2013, V. Prykhodko, 2014); education at the regional level and the system of education in Ukraine in general (4 work - S. Nikolaienko, 2009; A. Kasyanov, 2012; O. Pastovenskyi, 2015), the use of methods of gualimeter in the management of educational process (W. Kamyshin, 2014).

The vector of development theory educational management is the main direction of research, which is determined by a certain reference (readout) point characterizing the state of the theory of educational management at the time of

Ukraine's independence and by its perspective course to the declared goal taking into consideration some of considering specific concept or content, process, tools and methodological tools of this movement and is described by the formula "from - to".

Based on the content of the reviewed scientific papers, the author has made conclusions that the theory of educational management in Ukraine is actively developing a theoretical base of individual-centered, public administration of education on the principles of democracy; is defending the idea of management system, of integral comprehensive educational process with a focus on its promising ultimate goal; is creatively applying progressive experience of classical theory of management; is developing a theory of leadership in education, etc. Defined in the article the vectors of development of the theory of educational management can serve as a methodological basis and tools for further research.

Відомості про автора

1. Прізвище, ім'я, по батькові автора (-ів): Братко Марія Василівна
2. Вчене звання: кандидат педагогічних наук
3. Науковий ступінь: доцент
4. Місце роботи, посада: директор Університетського коледжу, професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка
5. Робоча адреса: 02094, м. Київ, пр.-т Ю. Гагаріна, 16,
6. Службовий телефон та e-mail: тел. 559-51-31, m.bratko@kubg.edu.ua
7. Домашня адреса: 07400, Київська обл. Бровари, вул. Гагаріна, б.3, кв.59
8. Домашній та мобільний телефони, e-mail: engreet@rambler.ru
9. Сфера досліджень й наукові інтереси: управління в сфері освіти, реалізація середовищного підходу у вищій школі
10. Інформація про автора: _____

Головному редактору
наукового фахового видання
«Вісник післядипломної освіти»
ДВНЗ «Університет менеджменту
освіти»

ЗАЯВА

Цим засвідчую, що стаття, надана для публікації у науковому фаховому виданні «Вісник післядипломної педагогічної освіти» ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» на тему « **ТЕОРІЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ В ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД (1991 – ПОЧАТОК ХХІ СТ.): ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ**» (25 стор.) є моєю власною розробкою, раніше не публікувалась і не друкувалась в інших наукових виданнях, не знаходиться на розгляді в інших журналах.

Я ознайомила з вимогами до подання й оформлення наукових статей до журналу та погоджую публікацію статті у наступному номері наукового фахового видання «Вісник післядипломної освіти» ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», відповідно до черговості, яка визначається редколегією.

«25» вересня 2015 р.

М. В. Братко